

[Transcript] Dagens Eko / Döden på Medelhavet - världens farligaste flyktväg

Anna, 2023 är redan det dödligaste året på medelhavet på många år. Vad är det som händer? Nya rutter springer läck.

Det här är dagens eco med Martin Vicklin. Idag om döden på medelhavet, världens farligaste flyktväg.

Den nionde juni lämnar en rostig blå färgad fiskebåt vid namn Adriana, en hamn i östra Livien. Kraftigt överlastade är den på väg mot Italien med 750 migranter om bord.

Det är så trångt att människor nästan står på varandra och kroppar täcker varje centimeter av vecket på båten.

Men den här fiskebåten kommer aldrig att komma fram till Italien.

Grekland utlyser nu tre dagars landsorg över en av de dödligaste båt katastroferna på senare år.

Den 14 juni når Adriana den grekiska kusten och kapseisar och sjunker inför ögonen på den grekiska kustbevakningen.

Nu, men för att det inte finns en konkret nummer om hur många som är på bord.

Vi hör på 750 människor.

Knappt ett hundratal personer räddas, bland dem finns inga kvinnor och inga barn.

Det är en av de värsta flyktingkatastroferna på medelhavet, någonsin.

Gäst är Anna Roxvall, reporter på EGOT.

Okej, Anna, om vi börjar från början. När började de här flyktingbåtarna komma över medelhavet?

Alltså, egentligen har den här smugglen den uppstår ju under 70-talet.

De här långa gasolindrörelserna kommer att vara med oss för resten av sommaren.

Och priserna kommer att fortsätta att bli högre.

Det är en slags stats sanktionerad migration över till Europa från Libyen som han styr då.

Och vilken tid är vi på då?

Två tusentalet, kan man säga.

Två timmar sedan i nyhetskanalen Al Jassira, Libyens fonediktator Moammar Qadafi, dödades i sitt enligt uppgift när han försökte fly.

Men sen så 2011 då, så störtas ju han i svalvågen av den arabiska våren.

Och då börjar ju miliser och olika klaner kärva upp landet mellan sig

och också skapen migrantindustri, kan man säga.

Och då är de här bilderna som vi har valt oss vid med överlastade båtar över medelhavet.

Det är då de börjar komma?

Ja, då uppstår det här verkligen i stor skala.

Lampedusa, där runt 300 människor omkom i fartryckskatastrofen i förra veckan.

Det var bara 155 som lyckades överleva färden över vad som idag kallas dödens hav.

Det har ju skett flera stycken olyckor om människor drunknar och så under de här åren.

Men 2013 så förliser ett stort fartyg utanför italienska Lampedusa.

Över 300 människor dör.

Och det blir de här tv-bilderna på kroppar lagda på rad.

Och den här olika veckan är stor, internationell, elskas, sorg, EU-topparna, rese till Lampedusa.

Då var hon emigrationskommissionären Cecilia Malmström.

Hon är där och talar om att vi behöver ha en europeisk räddningsinsats på medelhavet.

Hon vill ha en solidarisk mottagning av flyktingar och emigranter inom EU.

Och man lovar aldrig mer.

Men sen blir det ju mycket mer.

[Transcript] Dagens Eko / Döden på Medelhavet - världens farligaste flyktväg

Och vi börjar förstås i Syrien där våldet från regimen bara förvärras dag för dag.

Sen kom ju flyktingkrisen 2015-16 där.

Och då har ju kriget pågått i Syrien att på några år många människor är på flykt för den Afghanistan.

Det är mycket människor i omlopp där ute som söker ett annat liv.

Och då öppnas rutten mellan Turkiet och Grekland upp medelhavet.

Och då kom ju över en miljon människor till Europa på bara ett år över havet.

Och det är ju då i september 2015 som den här tvåårige pojken.

Alan Kurde och hans familj stiger om bord på en gummibåt i Bodrum i Turkiet.

Och de ska ta sig över till Grekland i en 30 minuters färd.

Men de hinner ju bara ut några minuter ifrån stranden innan den här båten kollapsar och de hamnar i vattnet.

The pictures that you're seeing right now is of the dead body of a small child.

The boy's body was washed on-

Lille Alans kropp liggande där, liksom i röd, t-shirt och blå kortbyxor, precis i vattenbrunet.

Och över hela Europa så lyfte dags tidningarna upp det starka fotografi

som en skakande illustration av hur grym flyktingkatastrofen är.

Och han blir ju en slags symbol för det här omänskliga hur människor drunknar på våra badstränder när man söker en trygg hamn.

Och då har du återigen den här indignationen, den stora internationella upprördheten.

Man lovar återigen då aldrig mer.

Vad händer sen med det där engagemanget?

Men det går ju rätt fort sen.

Och inte irgendeine anonyma masse,

völlig oavhängigt davon,

om de har en blåbeperspektiv eller inte.

Frågan att Tyskland lovar att ta emot en massa människor

och vi skickar räddningsfartyg ner till Medelhavet

och det känns live på TV och sociala medier och sådär.

Så när man inser hur mycket människor det faktiskt handlar om som kommer till Europa så vänder ju opinionen väldigt snabbt och politiken.

Lagar har skärpts och världshanfundet famlar i flyktingfrågan.

Och sen dess har EU arbetat stenhårt för att stärka sina gränser

men också sluta olika avtal med de här länderna längs med migrationsrätterna för att strypa migrationen redan där då.

EU ingick den 18 mars ett avtal med det instabila Turkiet.

Och då är ju Turkiet avtalet 2016 ju det kändaste exemplet

men man har även niger Sudan andra länder som man avtal med.

Det verkar inte gå så bra med tanke på att 2021 och 2023

är som vi konstaterade ett av de dödligaste åren på länge.

Vad är det som utmärker 2023 skulle du säga när det gäller de här båtarna?

Men det som utmärker det är väl att det såg ju för ett par år ut

faktiskt som att EU hade lyckats tappa till de här hålen och stänga sin gräns

mellan 2015 och 2020 som minskade migrationen med 90 procent mer än det.

[Transcript] Dagens Eko / Döden på Medelhavet - världens farligaste flyktväg

Pratar du med migrationsforskare så har de alltid sagt det att det här är temporärt, du kan aldrig stoppa migrationen genom att stänga gränserna och hitta folk nya vägar. Och frågan är om 2023 kanske är det året det då börjar hända.

För att i år så ökar ju antalet mer antal som kommer över medel och har varit kraftigt igen.

Framför allt är det då den centrala medelafsruten från Libyen och Tunisien till Italien som människor gör sig avifrån.

Och där har ju antalet människor ökat med 130 procent nu hit i år.

Varför är det den nya ruten från Libyen till Italien?

Det beror egentligen på två saker.

En ny rutt har öppnat sig med östra Libyen där inte centralregeringen har någon kontroll och sen så har du politiskt ekonomiskt kaos i Tunisien.

Statnader påfallar samman, presidenten blir allt mer auktoritär.

Samtidigt har han också piskat upp en väldigt stark rassistisk stämning

gentemot svarta migranter och studenter som befinner sig i landet

som har lätt till att de har förlorat sina jobb, blivit satta på gatan utan hem.

Och det har ju i sin tur tryckt människor ut på havet.

Men sen så ser vi någonting annat också då när antalet människor som kommer ökar, det är ju att antalet död ökar också.

Första kvartalet i år var det dödligaste sen 2017.

Och vad kan man säga om de här ruten från Libyen och Tunisien?

Är de farligare än de som var tidigare?

De är mycket farligare.

Det tar ju en halvtimme från Turkiet till Grekland

men det tar ju fler dygn från Libyen och Tunisien.

Framför allt de du ger det av från östra Libyen.

Det är dagar vi talar om.

En ny olycka med en migrant båt till Medelbrott.

Olyckan inträffade utanför Libjös kust.

Adriana lagg ju ut från östra Libyen.

Så Adriana är ett exempel på den här trenden som vi har sett i början av året.

De här stora överlastade fartygen ger sig av från östra Libyen.

Och det är ju en jättelång färd på flera dygn.

Och de är som sagt extremt överlastade.

Så då finns ju risken för den här sortens massiva olyckor igen.

Och det här har vi inte sett på flera år.

Den krigsherren som härskar i östra Libyen,

Khalifa Haftar, han har tidigare skruttit mycket

med att han har kontroll på sitt territorium

och därför reser väldigt få därifrån.

Nu ser vi ett skifta där och vad det beror på vet vi inte riktigt.

Men det är i alla fall någonting som pågår just nu

och det fick just den här väldigt dödliga konsekvensen.
Den bräckliga migrantbåten hade utgått från Libyen
där de flesta resorna över Medelhavet
styrde av människor smugglare startar.
Sen är det också så att man gör sig av i väldigt farliga båtar
ifrån de här länderna.
Tunisien har uppstått en ny sorts,
man kallar det för järnbåtar.
Det är metallflak som snabbt svetsas ihop.
Det går fort.
Och det är massproducerade skräpbåtar
som inte har några flyttankar eller någonting i sig.
Så att det kommer att slå in en våg så sjunker de.
Så det har också bidragit.
Det har tagits grekisk kustbevakning
för att inte ha hjälpt den nödställda fartyget.
Sen har ju FN också i en rapport nyligen pekat ut
just att den främstan ledningen till att så många dör.
Just nu är ju bristen,
alltså försenade räddningsinsatser från kuststaterna
och ibland också totalt avsaknad av räddningsinsatser.
Det här exemplet som vi startade med med Adriana,
en rostig färgad fiskebåt
som är helt överlastad med 750 personer.
Varför räddar det inte kustbevakningen
bara de här människorna?
Det är ju så.
Det är ju olagligt att inte rädda dem egentligen.
Lagarna som gäller på havet säger att du är skyld och rädda den
som befinner sig i nöd till hafs.
Och människor som räddas till hafs
ska ta sig till en säker hand.
Varken Libyen eller Tunisien räknas dit
för att de har inga fungerande mottagningssystem,
mänskliga rättigheter, respekteras inte och så vidare.
Så ut praktiken innebär det
att om ett europeiskt fartyg räddar människor på medelhavet,
så kommer de hamna i Europa.
Att skicka tillbaka dem till exempel till Libyen och Tunisien
kallas för pushbacks på juridikspråk.
Vad betyder det? Pushback?
Att de knuffas tillbaka in i det de flyr ifrån i princip.
Om europeiska fartyg räddar migranter på medelhavet
så kommer de de facto att tas till Europa.

Och det är politisk dynamit.

Europa är ganska tydliga med att vi väl inte har de här.

Så det som det har lett till är att de europeiska kuststaterna har dragit tillbaka sina fartyg från de mest trafikerade med grantrutterna där flesta olika sker.

Och samtidigt har man då byggt upp och tränat framför allt Libiska kustbevakningen för att de då ska gripa de här människorna på havet och föra tillbaka dem i Europas ställer då.

Och man stärker just nu då också upp den tunisiska kustbevakningen som har haft en sån här roll men som nu på sistone då inte har gjort det i jobbet.

Framför allt handlar det om att inte råka starta på dem på havet så att man behöver dra upp dem men också se till att de stoppas innan de kommer in på de delar av havet som europeiska stater ansvarar för.

Luxemburg, 8 juni 2023.

I en full satsal sitter apploderande ministrar.

Mitt ibland de sitter Ylva Johansson.

Efter tre år har man lyckats ena EU-länderna gällande hennes förslag om den så kallade migrationspakten.

Ända in i det sista sattes i vissa medlemsländer på tvären. Det här har varit ett maraton.

Det är tre år sedan snart så gällde av framförslaget.

Den nya pakten är medan att fastställa andelen migranter var gällande har ansvar för effektivisera sylprocessen i ankonsländerna och underlättar för dem som får avslag att återvända till landet de reser ifrån.

Men även fast medlemsländerna nu verkar stå enade så väntar fortfarande en förhandling med EU-kommissionen och EU-parlamentet.

Vi önskar att behöva en del som kan förbereda resultatet.

Det är kanske lite optimistiskt men där skulle man kanske kunna se en effekt framöver.

Och vad innehåller den här migrationspakten som skulle öka instrumentet för de här europeiska mottagarländerna att ta hand om de här flyktingarna eller migranterna som kommer?

Nej men knäckfrågan har alltid varit det här med en omfördelning.

Migrationen till Italien fortsätter att öka.

Hittills i år har över 30 000 migranter anländt

enligt officiella siffror.

Italien bär ju en otroligt tung börda som det ser ut just nu och tidigare gjorde ju Grekland det också.

Men det är ju politiskt omöjligt helt uppenbart att få till en tvingande mekanism där man helt enkelt omfördelar de här människorna.

Det man har nu är ju att man istället då varje migrant liksom får ett pris, en pris slapp på sig.

Så om du inte vill vara med och ta emot de här så får du vara med och betala för din andel istället till något land som kan tänka sig och ta hand om dem då.

Så det ska väl vara det i citamentet för att sköta mottagningen bättre helt enkelt.

Vad är prislappen som man har satt då för en migrant?

En kvarts miljon kronor.

En kvarts miljon då? Så om man inte tar emot så måste man betala den summan så att säga.

Så är det tänkt.

Och som jag sa lite innan, kanske skulle det kunna leda till att kuststaterna blir lite villigare att rädda människor i nöd direkt när de upptäcks, för så är det inte idag.

Däremot vad gäller effekten på migrantströmmarna så är det nog svårt att se. Man gör ju ingenting åt grund och sakerna till att människor ger sig av mot Europa överhavet.

Där spelar nog det arbetet som pågår med att sluta avtal med migranternas avfärdsländer mycket större roll.

EU och Tunisien ska jobba tillsammans för att bryta människors mugglarnas affärsmodeller.

Det har ju åks skyttelt trafik ner till Tunis nu för att försöka få till ett nytt avtal med Tunisien.

Över en miljard euro lovade EU
Tunisien för att få styrsel
på den här situationen och stoppa
migranterna som försöker ta sig därifrån.
Det är ju så att nyligen var också
krigshären Khalifa Haftar från
Östra Libyen på besök i Rom
som av en händelse
för att diskutera migrationen där.
Och det var ju också ganska väntat
för det handlar ju om
att man slutar avtal med parter
som kan teppa till de här olika hålen
i muren.
Vad innebär det rent konkret?
Vad är det EU erbjuder
Tunisien och Libyen?
Det är olika beroende
på hur länderna ser ut
men det är ju kortfattat pengar.
Den största delen handlar om
att stötta tunisisk ekonomi.
EU säger sig vara redo
att gå in med 900 miljoner euro
så snart Tunisien vitagit
vad man kallar för nödvändiga åtgärder.
Det är budgetstöd
bistånd
annat som länderna kan behöva
och sen så är det ju utrustning
utbildning av relevanta
gränsbevakningsmyndigheter och så
som man erbjuder.
Det är utbyte mot att man gör
att man sköter gränsbevakningen
och den klits
så att inte människor kommer ut på havet.
Och de här avtaler man slutar nu
kommer ju teppa till
de här sprickorna i muren
ett tag.
Tills det uppstår nya sprickor
någon annanstans
nästa land

vid kusten
vid medelhavets drabbas utav
interns splittring
eller politiska oroligheter
och så rasar det.
Eller så sitter det här
kanske en härskare vid makten
som känner att de vill ha lite mer
pengar ifrån Europa
och då blir ju migranterna
faktiskt ett väldigt starkt vapen
det var ju sett med Marokko till exempel
hur man agerar mot Spanien
när man inte gillar deras
västsara politik och liknande.
Så de här gländerna kan använda
migrantströmmarna som ett vapen
eller som utpressning
för att få igenom det
de vill ha.
Absolut, det händer ju hela tiden
redan Gaddafi kände ju till
att han hotade mig att göra
Europa svart
om inte han fick som han ville.
Jag ser en betydande svårighet
med att nå framgång
med en sån här typ av avtal
just med Libyen
med tanke på den instabilitet
som är i det här landet.
Det är också det som det finns
en del mycket kritik
för med den här sortens avtal
att de riskerar att
att de riskerar att göra
autoritära ledare
och ge dem ännu mer makt.
Du nämnde ju tidigare
det här stora engagemanget
som väckades 2013
och 2015
med den här pojken Alan Curdie.
Idag när den här båten

som vi pratade om
då var det inte lika starka
reaktioner.
Parallellt så var ju
uppmärksamheten på en U-båt
som hade dykt på Titanic.
Mycket större.
Har vi blivit avtrubbade
inför de här katastroferna
på medelhavet?
Ja, men det måste man
väl kunna säga.
Inom journalistiken
så talar vi ganska ofta
om vad som är en nyhet
och vad vi reagerar på.
Och det är någonting
som ökar, minskar, snabbt
och händer nu.
Men den här situationen
har ju pågått
år ut och år in
och då vänjer sig människor.
Då blir det nästan
som att det är en naturell lag
att människor ska dö
på medelhavet.
Jag ringde och pratade
med en italiensk journalist
när jag var på väg
till Lampedusa.
I talen här i Posgas.
Jag har hört att du har
rapporterat från det här sedan 2012
och då svarade hon, ja,
jag har rapporterat sedan 2012
och inget har hänt.
Det är ingen nyhet längre
att människor dör
på medelhavet.
Nej, det är ju inte det,
utan det har blivit
helt normaliserat.
Tack Anna, för att du var med.

Tack.